

KVITTFJELL-DRAMAET 2008

MATTHIAS LANZINGER
MISTET BEINET

etter ulykken under verdenscupen i Super-G i Kvitfjell 2008. Her er detaljene om det som skjedde i de dramatiske timene på Ullevål universitets-sykehus.

KIRURGENE SKJØTET FEIL BLODÅRER

INN I HELIKOPTERET: Matthias Lanzinger bæres inn i helikopter på Kvitfjell. Kampen for å redde østerrikerens bein skal pågå de neste dagene.

DOKUMENT

BENOT BERG
bber@dagbladet.no

Kvitfjell lørdag 2. mars 2008: Det østerrikske alpinisten Matthias Lanzinger har kjørt i 70 sekunder av Super-G-løypa i Kvitfjell. Han nærmer

seg et hopp i 140 kilometer i timen. Østerrikeren tar et vågalt valg og kjører over hopper i en tøff linje mot neste port. Det går galt. Lanzinger treffer porten samtidig som skiene får kontakt med snøen. Han har ingen mulighet til å unngå kollisjon med porten. Han faller. Så skjer det fatale. Den venstre skien løser ikke ut. Lanzinger raser nedover bakken med ho-

det først. Kroppen kastes rundt flere ganger med den venstre skien fast på støvelen. Begge leggbeina braker tvers av. Kroppen roterer rundt foken som sitter fast i skia. Foten og nedre del av leggen henger løst og dinglende. Skia løsner. Men det er for seint. Matthias Lanzinger blir liggende skriken i bakken inntil sikkerhetsnettet. Han må få smertestillende på stedet før han kan fraktes på slede ned resten av bakken. En av historiens verste og mest dramatiske ulykker i

en alpinbakke er et faktum. To dager seinere må Lanzinger amputere det venstre beinet. Hva skjedde i de kritiske minuttene og timene mellom fallet og amputasjonen? Ni år etter har Dagbladet fått tilgang til dokumenter, forfattet av sakkynndige spesialister og karkirurger, og som ble lagt til grunn under den etterfølgende pasientskadesaken. Selv sier Matthias Lanzinger, som i dag er

36 år at han ikke er bitter. – Jeg har aldri sett meg tilbake. Jeg var ikke bitter da, og er det heller ikke i dag. Tilbake til den fatale lørdagen i 2008:

Kritikk mot arrangerer

Arrangøren er blitt utsatt for kritikk fordi det ikke var et ambulanshelikopter tilgjengelig. Det ble også hevdet at flere seter måtte demonteres innen båren fikk plass i det sivile helikopter.

Dette bestrider arrangementsansvarlig Svein Mundal. Han sier til Dagbladet at alle sikkerhetsmessige krav var fulgt.

– Etter den tragiske ulykken ble en fjær raskt til fem hons. Vi hadde et helikopter tilgjengelig. Det stemmer ikke at det måtte demonteres seter. Lanzinger ble fraktet i rimelig tid til Lillehammer sykehus.

Han fortsetter:

– Etter denne og flere andre ulykker før og i etterkant, for eksempel med Aksel Lund Svinndal i Vail (27. november 2007 red ann.), er sikkerhetsrutinene ytterligere skjerpet av FIS. Og det forholder vi oss selv-følgelig til. Blant annet med et tilgjengelig ambulanshelikopter med blant annet en redningsmann og anestesilege om bord, sier Svein Mundal.

Han understreker at arrangørenes ansvar opphørte da helikopteret lettet fra bakken.

– Da var det sykehuset som overtok ansvaret for pasienten, sier Mundal. Advokat Christian Lundin i advokatfirmaet Ness Lundin DA, som representerte Matthias Lanzinger i etterkant av ulykken forteller:

– Det ble gjort flere feil. At det i det hele tatt ble flyet til Lillehammer sykehus først,

FORTSETTER NESTE SIDE

DRAMAET: Østerrikske Matthias Lanzinger faller i Super-G i Kvitfjell 2. mars 2008. FOTO: SKJERMUMP NIK

IKKE BITTER: Matthias Lanzinger fastholder at han ikke er bitter etter amputasjonen av venstre bein. FOTO: NTB SCANPIX

FOTO: DANIEL SANNUM LAUTEN / NTB SCANPIX

KVITFJELL-DRAMAET 2008

I MILJØET: Matthias Lanzinger er klart på at han ville satset som alpinist om han fikk gjøre noe om igjen. – Definitivt. Sporten ga meg mye, sier han.

FOTO: BJØRN LANGSE

OPPTRENING: Lanzinger startet opptreningen etter amputasjonen allerede en måned etter ulykken i 2008.

FOTO: NTB SCANPIX

«JEG VAR IKKE BITTER DA, OG ER DET HELLER IKKE I DAG.»

MATTHIAS LANZINGER

FORTSETTER FRA FORRIGE SIDE

var galt. Årsaken var at det ble antatt at Lanzinger kunne ha vært påført en alvorlig hodeskade. Det hadde han ikke. Men om så hadde vært tilfelle skulle han uansett blitt fløyet direkte til Ullevål. Nettopp på grunn av den antatte hodeskaden, hevder Lundin.

– Til tross for gjentatte anmodninger fra den østerrikske landslagslegen, fikk Lanzinger ikke tilstrekkelig behandling på Lillehammer sykehus. Han ble liggende i omtrent en og en halv time før han ble transportert videre til Ullevål universitetssykehus, sier advokat Lundin.

Flere komplikasjoner

I en medisinsk rapport konstateres det på den annen side at tiden fra ulykken og fram til operasjonen ikke nødvendigvis var av avgjørende betydning for at Lanzinger mistet beinet.

Lundin forteller om ytterligere komplikasjoner da helikopteret ankom Ullevål.

– Helikopteret fikk først ikke tillatelse til å lande på Ullevål, fordi det var svalt. Men da tillatelse først ble gitt og helikopteret landet, gikk alt raskt, forklarer han.

Det viste seg at blodårene i Lanzingers venstre bein var revet over, og måtte skjøtes sammen for at blodlopet skulle ligesammen seg igjen.

Det var kritisk med tid.

Advokat Christian Lundin satte opp en tidslinje fra ulykken og fram til Lanzinger våknet opp etter amputasjonen. Dagbladet har fått tillatelse til å gjengi tidslinjen (se undersak).

Mellom lørdag ettermiddag og søndag kveld gjennomgår Lanzinger tre operasjoner.

Første operasjon blir karakterisert som vellykket, men natt til søndag blir det klart at leggen er kald. Lanzinger må opereres på nytt og den østerrikske landslagslegen kon-

kluderer med at skaden er mye verre enn først antatt.

– Skjøtet feil

– Karkirurgene forvekslet og skjøtet feil blodårer og sørget ikke for tilstrekkelig blod-sirkulasjon i beinet, sier Christian Lundin.

Rapportene fra de sakkyndige underbygger advokatens påstander, og konkluderer med at den medisinske behandlingen Lanzinger fikk var kritikkverdig og mangelfull.

8. oktober 2008 skrev professor dr. Bernd Steckmeier ved Klinikum der Universität München blant annet følgende:

«I sammendrag lar det seg konstatere etter en vurdering av operasjonsrapporten og de patologiske funn at kirurgen åpenbart ikke visste ved hvilket kar man til slutt anla bypassen (ny kanal for blodgjennomstrømming red.ann.)»

Det står videre om forbyttingen av blodkar:

«Åpenbart har den først behandelende karkirurgen også forbyttet blodkarene og anlagt bypassen i området til a. fibularis og ikke som vel opprinnelig planlagt og på feil vis dokumentert i operasjonsbeskrivelsen – i området a. tibularis posterior»

Dr. Steckmeier bemerker også i sin rapport etter den første operasjonen av Lanzinger:

«I skrevet fra universitetssklinikken Ullevål av 03.05.08 framgår det at karkirurgen hadde anlagt en bypass fra den proximale a. tibialis posterior til den distale del av denne arterien. Dette tilsvarer imidlertid åpenbart ikke faktum»

Fastslår feil

Steckmeier viste til beviset, det amputerte beinet til Lanzinger som ble fløyet til Salzburg i Østerrike for undersøkelse. Han skrev i sin rapport:

«Det er enkelt å føre beviset gjennom bearbeidelsen av amputatet i det patologisk-anatomiske Institut Landeskrankenanstalten

Salzburg. Det ble her uten tvil slått fast at den primære bypass ikke ble anlagt i området til dette karet, men ved et annet kar, nemlig a. fibularis»

Steckmeier bemerker også i sin rapport at kontroll av bypassfunksjonen ikke ble fulgt tilfredsstillende. Han mente at eventuelle tekniske feil kunne ha blitt oppdaget.

Dr. Steckmeier var også krass i sin kritikk om hva som foregikk før Lanzinger ankom Ullevål.

Han fastslo at en samlet mangelfull organisering medførte en uforvarslig forlengelse av tiden Lanzinger var uten blodtilførsel til beinet.

Han skrev i sin rapport, som forkortet:

«Det er uforståelig at pasienten ble fløyet til Lillehammer. Sykehuset ble valgt som første behandlingstrinn. Det alvorlige kartraumet til Lanzinger kunne ikke behandles der. En omvei som ikke kan forsvares»

Steckmeier kritiserte videre:

«Det tok seks timer til ferdigstillingen av by-

passen i Oslo. Etter fire til seks timer iskemitid (tiden uten blodtilførsel red.ann.) øker amputasjonsraten. Arrangøren må spørres hvordan det var mulig å la en pasient med et så alvorlig kartraume bli fløyet til et sykehus der karkirurgisk nedbehandling ikke er mulig. Det forelå ikke noe annet livstruende traume hos herr Lanzinger»

Steckmeiers konklusjon lød:

«Det må reises kritikk mot kvaliteten på den vaskulære (blodtilførslingen i dr.ann.) diagnostikken og den karkirurgiske behandlingen ved universitetssykehuset i Oslo»

Mislyktes

Professor dr. med. Steinar Aune, daværende avdelingssjef ved karkirurgisk avdeling ved Haukeland Universitetssykehus, konkluderte i sin analyse ved spørsmål om det hadde vært mulig å redde pasientens legg:

«Det foreligger ikke opplysninger i dokumentasjonen som tilsier at det hadde vært

umulig å redde benet. Heller ikke tidsforbruk fra tiden til operasjonen skulle i seg selv være til hinder for dette. Det anlagte bypass, som heller ikke var den som var tilstrekkelig, må oppfattes som det viktigste draksen til at forsøket på å redde benet mislyktes»

Han konkluderer videre med at tiden mellom den feil anlagte bypass, og til den riktige ble plassert var hovedgrunnen til at beinet ikke kunne reddes:

«Da den optimale bypass ble anlagt var imidlertid iskemitida så lang at det nok forelå omfattende vevsskade, og beinet kunne da ikke reddes»

Torbjørn Dahl, spesialist i karkirurgi skrev følgende i en erklæring datert 13. mai 2010:

«Legene på ULUS (Ullevål universitetssykehus red.ann.) har ikke kommet med nye opplysninger som bekrefter at arteria tibialis anterior virkelig var åpen, og det er ikke deknin-

FORTSETTER NESTE SIDE

KVITFJELL-DRAMAET 2008

DE DRAMATISKE DØGNENE

LØRDAG 2. MARS

- 12.03: Matthias Lanzinger faller nedenfor Løftet
- 12.04: De to første personene hos Lanzinger etter fallet er Walter Hubmann, team Kroatia og den østerrikske treneren Göttrich Gradwohl
- 12.05: Første person fra redningstjenesten ankommer
- 12.08: Laglege Florian Frisee ankommer den skadde og gir førstehjelp. Frisee anser bruddet så ustabilt at han bestemmer seg for å ta av skistavene til Lanzinger og gir smertestillende. Den skadde blir lagt i en pulk. Første diagnose: åpen fraktur, samt mistanke om kranieskade
- 12.35: Pulkene ankommer målområdet og kjører mot helikopter der det er nødvendig å demontere flere stoler for å få plass til baren
- 12.50: Helikopteret letter
- 13.00: Helikopteret ankommer Lillehammer sykehus
- 14.36: Helikopteret letter med kurs for Oslo
- 15.25: Helikopteret får tillatelse til å lande ved Ullevål Universitetssykehus
- 16.20: Første operasjon starter
- 22.27: Frisee informerer om at bypassoperasjon virker vellykket

SØNDAG 3. MARS

- 00.35: Første operasjon avsluttes. Varighet 8,5 timer
- 01.30: Ved vurdering lastslås det at leggen er kald. Karkirurg trekkes inn
- 02.15: Andre operasjon starter
- 02.35: Andre operasjon begynner
- 03.05: Frisee sender ny sms med følgende beskjed (forkortet): Er nettopp kjørt til operasjon. Skaden er dessverre mye verre enn først antatt
- 04.40: Andre operasjon avsluttes
- 07.30: Frisee sender ny sms (forkortet): Leggen er dessverre fortsatt kald. Om leggen kan reddes er nå dessverre svært usikkert
- 10.15: Lege Lars Engebretsen fastslår at faren for amputasjon av venstre legg består definitivt
- 19.15: Tredje operasjon begynner med karkirurg dr. Hölzenbein som er fløyet inn fra Salzburg
- 23.05: Tredje operasjon avsluttes. Beinet er gjennomblødd og varmt

MANDAG 4. MARS

- 04.19: Dr. Hölzenbein må meddele at det tredje forsøket er mislykket og at beinet ikke lenger kan reddes
- 11.20: Amputasjonen starter
- 13.45: Amputasjonen avsluttes
- 18.30: Matthias Lanzinger har våknet og blir informert om amputasjonen

SEKUNDER FØR: Det er bare sekunder før det fatale inntraff. Matthias Lanzinger nærmer seg hoppet, fallet og katastrofen.

FOTO: NTB SCANPIX

PÅ VEI NED: Sleden med Matthias Lanzinger fraktes ned bakken i Kvitfjell.

FOTO: NTB SCANPIX

MÅTTE RESIGNERE: Dr. Thomas Hölzenbein (t.v.) ble fløyet inn i et siste forsøk for å redde Lanzinger bein. Lars Engebretsen som tok avgjørelsen og amputerte beinet.

FOTO: ARNT E. FOLVIK

HJEMME: Ti dager etter fallet i Kvitfjell er Lanzinger og kjæresten på plass på sykehuset i Salzburg der den videre behandlingen skjedde.

FOTO: AFP / NTB SCANPIX

«FOR Å SI DET GANSKE ENKELT, SÅ DØR ET BEIN SOM IKKE FÅR BLODTILFØRSEL. DETTE MEDFØRER GANSKE RASKT SVIKT I ANDRE AV KROPPENS ORGANER.»

LARS ENGBRETSSEN, professor i ortopedisk kirurgi

FORTSETTER FRA FORRIGE SIDE

for påstanden om at det forelå to intakte arterier etter inngrepet.»

Dagbladet anmodet Matthias Lanzinger å frigi kirurgene fra taushetsplikten. Dette ønsket han ikke å etterkomme.

Kommunikasjonsavdelingen på Oslo Sentralsykehus avdeling Ullevål bekrefter ved henvendelse fra Dagbladet at lovverket forhindrer sykehuset fra å gi opplysninger om navngitte personers epikrise uten skriftlig samtykke.

Dagbladet har bedt om en generell uttalelse fra karkirurgien ved sykehuset. Sykehuset svarer at saken ikke kan kommenteres.

Halvannet døgn etter ulykken forverret Lanzingers tilstand seg raskt til en kritisk fase. Lanzinger ble lagt i kunstig koma.

Det utviklet seg dramatisk til at en amputasjon av den venstre leggen ble uunngåelig for å redde livet til Matthias Lanzinger.

Professor i ortopedisk kirurgi Lars Engbretsen utførte amputasjonen.

Livstruende

Han forklarer på generelt grunnlag til Dagbladet:

– For å si det ganske enkelt, så dør et bein som ikke får blodtilførsel. Dette medfører ganske raskt svikt i andre av kroppens organer. Deretter inntreffer en blodforgiftning som igjen gir en livstruende situasjon.

Engbretsen sier:

– Da er amputasjon eneste utvei.

Han ønsker ikke å uttale seg spesifikt om påstandene til advokat Christian Lundin, men sier:

– Jeg er ikke karkirurg, men jeg var med på hele prosessen. Jeg var på huset den tiden Lanzinger befant seg der. Det jeg kan si, er at det var lite sannsynlig at vi kunne ha reddet beinet hans. Det var svært komplisert, da det var dreid rundt en rekke ganger. Det var jeg som tok beslutningen om amputasjon.

Det hører med til historien at beinet til Lanzinger ble sendt til destruering etter amputasjonen. Lars Engbretsen lette det derimot opp og fikk det frosset ned, slik at amputatet skulle kunne undersøkes videre.

Den østerrikske karspesialisten Thomas Hölzenbein ble fløyet inn til den andre operasjonen av Lanzinger. Etter amputasjonen uttalte han til pressen at beinet var så ødelagt at det uansett hadde vært en stor risiko for at Lanzinger ikke ville ha bevart følelsen i beinet.

Erstatning

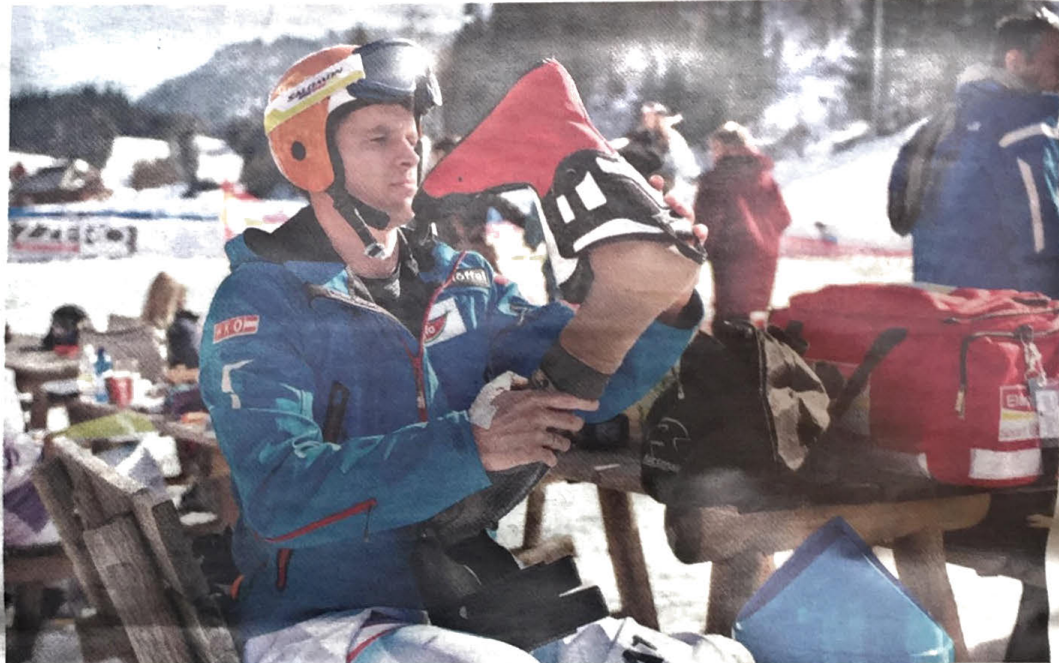
Matthias Lanzinger søkte om pasientskadeerstatning ved advokat Christian Lundin. Kravet overfor Oslo universitetssykehus førte fram. Det ble lagt til grunn at det hadde skjedd en svikt i helsetilbudet til Lanzinger.

I kjennelsen står det blant annet:

«Etter omstendighetene var det ikke galt å anlegge bypass på arteria fibularis, selv om man under inngrepet antok at man opererte på arteria tibialis posterior. Imidlertid var man ut fra CT-bilder klar over at alle tre leggararterier var skadet, og det var da ikke tilstrekkelig å bare basere seg på å kjenne på

LS i arteria tibialis anterior.»

Videre står det i vedtaket:

«Oslo universitetssykehus, Ullevål, har erkjent at det i ettertid viste seg å være en feilvurdering at arteria tibialis anterior ble antatt å være intakt. Dersom man hadde anlagt en bypass til på en av de andre arteriene, ville dette gitt større mulighet med tanke på et best mulig resultat.»

Lundin forklarer:

– Det ble innhentet sakkyndige uttalelser som slo fast at operasjonen av Lanzinger ikke var i henhold til alminnelige prinsipper og retningslinjer.

Lanzinger fikk raskt jobb som ekspertkommentator i en TV-kanal.

Østerrikeren fikk medhold for påstanden om feilbehandling, og ble tilkjent 1,2 millioner kroner i pasientskadeerstatning.

Etter operasjonene i Norge fortsatte behandlingen i Østerrike. Det ble fremmet et krav på 240 000 euro for behandlingen på sykehus i Østerrike overfor norske myndigheter.

Fikk ikke medhold

Lanzinger mente også at arrangøren i Kvitfjell hadde opptrådt uaktsomt, men her fikk han ikke medhold av pasientklagenemda. Han valgte da å ikke gå videre med saken.

– Jeg hadde ikke ønske om å holde liv i saken i en årrekke, jeg ønsket bare å avslutte den. Men jeg vet i dag at hadde ulykken skjedd i Kitzbühel, med sin perfekte førstehjelpskjede, ville mine muligheter til å ha reddet beinet vært bedre, sier Lanzinger til Dagbladet i dag.

Svein Mundal gjentar at alle sikkerhetsforskrifter var fulgt i forkant av ulykken i 2008.

– Det er mulig at Kitzbühel allerede den gangen hadde et ambulanshelikopter. Men dette var ikke påkravet i 2008, sier Mundal.

Da Dagbladet møtte Matthias Lanzinger i Sölden i Østerrike for drøye tre år siden, fortalte han at hans to store mål før ulykken hadde vært OL i Vancouver i 2010 og Sotsji 2014. Likevel var han ikke bitter. Han er av samme oppfatning i dag.

– Ulykken var min skjebne, men jeg så meg ikke tilbake. Jeg så bare framover. Jeg hadde fått en ny utfordring, å skape et nytt liv. Jeg aksepterte min situasjon.

Matthias Lanzinger roser sin familie og venner.

– De hjalp meg til å motivere meg i min nye situasjon.

Paralympics

Matthias Lanzinger mente først at hans alpine karriere var over da han mistet beinet. Men etter noen år bestemte han seg for å satse som para-alpinist.

25. februar 2013 tok han VM-gull i kombinasjon i spanske La Molina. Dette kvalifiserte ham til Paralympics i Sotsji i 2014.

– I Sotsji vant Matthias Lanzinger sølvmedaljer i Super G og i kombinasjonen.

Om han ville satset på en karriere som alpinist om han fikk gjøre noe om igjen, svarer han i dag:

– Definitivt. Sporten ga meg mye, og jeg ville heller ikke fått sjansen til å delta i Paralympics.

PARA-UTØVER:

Matthias Lanzinger bestemte seg for å satse som para-utøver. Det har gitt to OL-sølv i Paralympic. FOTO: AFP / NTB SCANPIX

TILBAKE:

Ett år etter ulykken var Matthias Lanzinger tilbake på ulykkesstedet i Kvitfjell. FOTO: NTB SCANPIX

CV

MATTHIAS LANZINGER

► Født 9. desember 1980, Østerrike

► Juniorverdensmester i 2000.

► Vant E-cupen sammenlagt i 2007.

► Tredje plass i verdenscup Super G i Beaver Creek i 2005.

► Falt stygt i Super G på Kvitfjell 2. mars i 2008.

► 4. mars ble den venstre leggen amputert på Ullevål universitetssykehus.

► Verdensmester i kombinasjon for handikappede i 2013.

► To sølvmedaljer i Paralympics i Sotsji 2014.

